

UPPSALA
UNIVERSITET

Examensarbete C, 15hp

Grundnivå
VT 2015

Studenters uppfattningar om ekologiska livsmedel

Lu, Yiming
Sjöström, Anton

Institutionen för kostvetenskap
Box 560
Besöksadress: BMC, Husargatan 3
751 22 Uppsala

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	3
Abstract.....	4
1. Introduktion.....	5
1.1 Näringskvalitet hos ekologiska livsmedel och dess hälsoeffekter.....	6
1.2 Bekämpningsmedel i livsmedel.....	6
1.3 Miljöperspektiv på ekologisk produktion.....	7
1.4 Konsumenters uppfattningar om ekologiska livsmedel och priset betydelse	8
1.5 Sensorisk kvalitet hos ekologiska livsmedel.....	8
2. Syfte.....	9
2.1 Frågeställningar.....	9
3. Metod och material.....	9
3.1 Litteraturundersökning.....	9
3.2 Respondenter och urval.....	10
3.3 Enkät.....	10
3.3.1 Slutna eller öppna frågor.....	10
3.3.2 Sakfrågor.....	11
3.3.3 Attityd- eller åsiktsfrågor.....	11
3.4 Pilotstudie.....	11
3.5 Statistisk analys.....	12
3.6 Etiska principer.....	13
4. Resultat.....	13
5. Diskussion.....	18
5.1 Metoddiskussion.....	18
5.2 Resultatdiskussion.....	19
5.3 Uppsatsens resultat i förhållande till kostvetarprofessionen.....	21
6. Slutsats.....	22
Referenser.....	22
Tack.....	26
Bilaga 1	27
Bilaga 2	30
Bilaga 3.....	31

Titel: Studenters uppfattningar om ekologiska livsmedel

Författare: Lu, Yiming och Sjöström, Anton

Sammanfattning

Bakgrund/Syfte: Diskussion om ekologiska livsmedel och deras eventuella fördelar och nackdelar är idag mycket stor. Tidigare studier har fokuserat på andra grupper än studenter. Därför var det intressant att undersöka just denna grupp. Uppsatsens syfte var att undersöka konsumtion och uppfattningar om ekologiska livsmedel bland studenter som studerar vid Uppsala universitet. **Metod:** En enkätundersökning med 100 respondenter har genomförts via Facebook. Enkäten bestod av 11 frågor och utformades på Google formulär. Beskrivande statistik och Friedmans test användes för resultatens bearbetning. **Resultat:** Sjuttioen % tyckte ekologiska livsmedel var bättre för hälsan än konventionella; 79 % tyckte ekologiska livsmedel har mindre miljöpåverkan än konventionella. Sextio % tyckte utbudet av ekologiska livsmedel i Uppsala var tillräckligt stort; vad gällde utseende och smak, tyckte 42 % respektive 52 % att ekologiskt var bättre; 67 % tyckte att priset på ekologiska livsmedel fick vara upp till 20 % högre än de konventionella. När det gäller ekologiska inköp köper 30 % i första hand frukt och 28 % mjölkprodukter; miljöpåverkan var viktigaste skälet för respondenterna att handla ekologiska livsmedel. **Slutsats:** Studenterna har generellt en positiv syn på ekologiska livsmedels hälso- och miljöpåverkan. Dock var studenterna tveksamma till kvaliteten hos ekologiska livsmedel. Utbudet av ekologiska livsmedel ansåg de flesta studenter var tillräckligt stort. Priset var det största hindret för studenterna att handla ekologiska livsmedel och de kan acceptera upp till 20 % högre priser än de på konventionella livsmedel. Studenterna köpte flest ekologiska varor från livsmedelsgrupperna frukt och mjölk och de kunde tänka sig handla mer ekologiska livsmedel om de får en förbättrad ekonomi.

Department of Food, Nutrition and Dietetics
Bachelor thesis, 15 ECTS credit points

Title: Students' perceptions of organic food

Author: Lu, Yiming och Sjöström, Anton

Abstract

Background/Aim: Organic food and its possible advantages and disadvantages are an often discussed issue. Previous studies have focused on groups other than students. For this reason, it is interesting to investigate this group. The aim of this study was to examine the consumption and perceptions of organic food among students at Uppsala University. **Methods:** A questionnaire survey with 100 respondents was administered through Facebook. The questionnaire consisted of 11 questions and was designed in Google Form. Descriptive statistics and Friedman test was used for results processing. **Results:** 71 % considered organic food healthier than conventional foods; 79 % thought that organic food causes less environmental damage than conventional food. 60 % thought the supply of organic food in Uppsala was sufficient; As regards appearance and flavor 42 % and 52 %, respectively, considered organic food better; 67 % accepted a price of organic food 20 % higher than that of conventional products. When it comes to organic purchasing 30 % primarily buy fruit, and 28 % dairy products; the environment was the most important reason for respondents to prefer organic food. **Conclusion:** Students generally have a positive view of health and environmental impact of organic food. However, the students were doubtful of the quality of organic foods, as regards appearance and taste. Most students considered the supply of organic foods to be satisfactory. The price was the main obstacle for students to purchase organic food and they could accept 20 % higher prices than those of conventional food. Fruit and dairy are the categories of organic food they primarily buy. They were willing to buy more organic food if their economic conditions improve.

Introduktion

Mat är förutsättningen för människans existens och har länge utvecklats, förfinats och är idag något större än enbart föda som livnär. Länder och geografiska områden har utvecklat sin egen Cuisine som innebär länders/regioners typiska råvaror och säregna sätt att tillaga maten på med säregna maträtter (Belasco, 2008).

Mat engagerar och berör människor i en allt större utsträckning idag än för bara några år sedan, inte minst syns det i media och sociala medier (Fjellström, 2015). Människor börjar bli alltmer oroade över vad de äter och inte bara vad gäller val av diet.

Kemikalier och bekämpningsmedels användning och deras rester i livsmedel har börjat diskuteras och får plats allt mer i media (Livsmedelsverket, 2015).

Matproduktion ses numer som ett hot mot miljön och den ekologiska produktionen framställs inte sällan som ett bättre alternativ (Naturskyddsföreningen, 2015).

Ekologisk odling har olika certifieringar och definitioner, EU certifieringen av ekologiska livsmedel har andra regler än svenska Krav. För att få EUs ekologiska märkning måste minimikrav täckas. Det får ej användas kemiska bekämpningsmedel, genetiskt modifierade organismer och mineralgödsel som inte har naturligt ursprung (Jordbruksverket, 2015). Djuren får endast matas med ekologiska grödor, de ska ha tillgång till vistelse utomhus och ha möjlighet till att bete sig naturligt

(Jordbruksverket, 2015). Kravs regler är mer omfattande än EUs minimi krav för ekologisk odling. Utöver EUs regler får även grisar beta, nitrit är inte tillåtet som tillsats och beväxta ogödslade zoner nära vattendrag för att hindra näringsläckage måste även finnas (Krav, 2015). Andra regler såsom klimathänsyn och att arbetare måste kunna organisera sig finns också (Krav, 2015).

Vad gäller politiska mål skrevs det i regeringens proposition (2005/06:88) om mål för ekologisk produktion och offentlig konsumtion. Målen för ekologisk produktion var att år 2010 skulle minst 20 % av Sveriges jordbruksmark vara certifierad ekologisk sådan. Inom offentlig sektor skulle minst 25 % av konsumtionen vara ekologisk år 2010 (Prop. 2005/06:88). Trots den ekonomiska krisen som ägde rum under denna period anser Ekologiskt forum (2010) att de nationella målen hade en positiv betydelse även om målen ej uppnåtts fullt ut. Vidare skriver Ekologiskt forum (2010) att det behövs en bredare politisk process för att arbetet ska uppmärksammas, att utredningar ska analysera effekterna av vad de statliga besluten hittills har haft för effekt. Detta för att fastställa framtida ambitioner för ekologiskt lantbruk (Ekologiskt forum, 2010). Uppsala kommun har som mål att servera 100 procent ekologiskt till skolmåltiderna under år 2023 (Svt, 2014). Målsättningen har tagits fram av kommunen "och är en del av ett omfattande miljö- och klimatprogram" (Svt, 2014). Målet är även skapat med tanke på efterfrågan, då många av Uppsalas medborgare har menat att politikerna ska ta upp frågan (Svt, 2014).

År 2013 var marknadsandelen för ekologiska livsmedel 4,3 % i Sverige. Detta kan ses som relativt mycket men inte i jämförelse med Danmark där den stod för 8 % av marknadsandelen (Ekoweb, 2014). Dock har försäljningsandelen i Sverige ökat stadigt i flera år och skillnaden mellan år 2013 och 2014 gick från 11,2 miljarder till 15,5 miljarder. Detta motsvarar en ökning på 38,4 % och var därmed den största ökningen av försäljning som skett i Sverige mellan 2008 och 2014 (Ekoweb, 2015). Trenden för ekologiska livsmedel i Sverige har därmed ökat markant de senaste åren och enligt Ekoweb (2015) kommer det fortsätta i samma spår år 2015.

Få tidigare studier har beskrivit studenters uppfattning om ekologiska livsmedel, enligt den litteratur författare sökte fram via den bibliografiska databasen Scopus (<http://www.scopus.com>). Det finns många studier som handlar om konsumenters uppfattningar kring ekologiska livsmedel; Janssen, Heid och Hamm (2009) där 50.3 % av respondenterna vid deras enkätstudie var mellan 45 och 70 år och 49,7 % var mellan 18 och 44. I Midmore, Francois och Ness (2011) svarade 5720 personer på deras enkät och ålder specificerades ej och i Stolza, Stolza, Hammb, Janssen och Rutoc (2011) hade respondenterna en medelålder på 45 år. Ingen av dessa undersökningar fokuserades endast på studenter. Därför vore det intressant att undersöka vilken uppfattning som finns idag bland högskolestudenter som är urvalet för denna uppsats, eftersom de är den snara framtidens köpstarka konsumenter. Som framtidens föräldrar påverkar de därmed sina barn; den kommande generationen av konsumenter.

1.1 Näringskvalitet hos ekologiska livsmedel

Mie och Wivstad (2015) har i sin metastudie redogjort för olika studier angående näringsinnehållet i ekologiska livsmedel. Resultaten tyder på att olika studier kommer fram till olika slutsatser. Dock lyder summeringen hos Mie et al. (2015) att det finns visst bevis för att bland ekologiskt odlad frukt och grönt har sammanlagt en 6 % högre halt vitamin C i jämförelse med konventionella. Men författarna av de olika studierna inom ovan nämnda rapport med metastudier är inte eniga och inget entydigt kan sägas om signifikanta resultat i en sådan komplex frågeställning. De poängterar däremot att skillnaderna snarare kommer från vilken sorts gröda det är, det geografiska läget, klimatskillnader, skördeår och hur mogna grödorna var vid skörden (Mie et al., 2015). I ljuset av ovanstående vetenskapliga undersökningar och fakta presenterade av forskare går det ej att entydigt konstatera generella skillnader. Visst bevis finns dock för att ekologiskt odlade spannmål har ett lägre protein innehåll och sämre aminosyresammansättning än de konventionellt odlade (Mie et al., 2015). Mellan 1958 och 2010 hade totalt 98727 artiklar som handlat om kostrelaterade hälsoeffekter skrivits, bland dessa var 12 st relevanta under urvalskriterier valda av (Dangour, Lock, Hayter, Aikenhead, Allen & Uauy, 2010) och resultaten visade inte en signifikant skillnad mellan ekologiska och konventionella livsmedel. Under hälsoaspekten är det svårt att bedöma vilket av konventionella och ekologiska livsmedel människor bör konsumera för att må bättre eller vara hälsosammare. Det viktigaste är att man behåller en balanserad kost vilken är rik på frukt och grönsaker, oavsett dess organiska eller konventionella ursprung (Magkos, Arvaniti & Zampelas, 2003). Studier har dock visat att andelen omega-3 fettsyror förekommer i större utsträckning i ekologiska mjölkprodukter. Så mycket som 61 % högre halt har påvisats i mjölken i en amerikansk undersökning som presenteras i Mie et al. (2015) sammanställningsstudie. Detta är ej något som bör förbises då en stor del av befolkningen inte når det rekommenderade intaget för Omega-3 fettsyror (Mie et al., 2015). Särskilt viktigt är det för de som får sitt huvudsakliga intag av fett från animaliska produkter om fisk exkluderas ur kosten (Mie et al., 2015).

1.2 Bekämpningsmedel i livsmedel

Något som i högre grad kan förekomma i konventionella livsmedel än i jämförelse med ekologiska är rester av pesticider och fungicider, dessa används för att hjälpa

grödor i konventionell odling att växa, utan att bli förstörda av skadedjur/insekter (Livsmedelsverket, 2015). Dessa medel hjälper indirekt även livsmedel att hålla längre utan att ruttna och mögla, men som rests substanser i livsmedel kan det i höga mängder vara skadligt för människor. Livsmedel som säljs i EU har gemensamma gränsvärden när det gäller accepterade rester av bekämpningsmedel och dessa gränsvärden är satta med god marginal för att inte kunna göra någon människogrupp sjuk (Livsmedelsverket, 2015). Gränsvärdena tar därmed hänsyn till exempelvis vegetarianer och gravida. Detta för att säkerställa att dessa grupper som i större mängd äter livsmedel från vissa livsmedelsgrupper (frukt och grönt) inte ska kunna utsättas för risker (Livsmedelsverket, 2015). För att ytterligare öka konsumenters säkerhet, pågår undersökningar på så kallade ”cocktaileffekter” vilket innebär undersökning av den komplexa effekten till exponering av olika bekämpningsmedel samtidigt. Detta för att undersöka eller utesluta dessa medel som kan vara skadliga för individen när de förekommer i maten på samma gång (Livsmedelsverket, 2015). Eftersom ekologiska livsmedel inte innehåller eller har färre rester av dessa bekämpningsmedel än konventionella, väljer vissa konsumenter ekologiska pga. rädsla.

1.3 Miljöperspektiv på ekologisk produktion

Från ett miljöperspektiv är det också svårt att säga om ekologiska livsmedel är bättre än konventionella. Diskussionen om ekologiska livsmedel och dess eventuella fördelar/nackdelar för miljön är idag mycket stor i Sverige. Debatten förs huvudsakligen mellan forskare som har motsatta åsikter (Christersson, 2014). Forskare på Sveriges Lantbruksuniversitet i Uppsala med motsatta åsikter låg under hösten 2014 i ständig debatt med varandra. Kirchmann, Bergström, Kätterer och Andersson (2014) har en kritisk syn på ekologisk odling och anser att ekologisk odling i sin helhet inte är klimatsmart i många avseenden. De menar att miljövänlighet inte är ett argument för inköp av ekologiska livsmedel, utan konsumenter kan välja sådana produkter för andra anledningar (Kirchmann et al., 2014). Den största anledningen till det att ovannämnda forskare anger de är negativa till ekologisk odling, är att den mängd areal som krävs för att odla samma mängd grödor, är större vid ekologisk odling än vid konventionell odling. Detta medför ett större utsläpp av framförallt koldioxid i ekologisk odling (Kirchmann et al., 2014). Vid ekologisk odling är ogräsbildning det största problemet. Det ogräs som växer kring grödorna är svåra att avlägsna och många bönder ger därefter upp kampen mot ogräset och går tillbaka till konventionell odling (Kirchmann et al., 2014). Om ogräset bekämpas, sker detta mekanisk med hjälp av tunga maskiner som packar jorden och som är drivna av fossila bränslen, en resurs som bidrar till växthuseffekten vid förbränning. För att öka miljövänligheten i jordbruksproduktionen har certifieringar införts. Det är inte bara det ekologiska systemet som har certifiering utan även konventionella. *Svenskt Sigill* garanterar att produkterna kommer från en förstklassig producent som tagit hänsyn till både djur och natur” (Svenskt Sigill, 2014). Detta system har som uttalad målsättning att minimera negativa miljöeffekter och säkra livsmedelskvaliteten (SLU, 2001). Att bibehålla det biologiska mångfaldet är å andra sidan en viktig punkt vad gäller ekologisk odling. Detta är ett viktigt mål även i konventionell odling, särskild den som certifieras av Svensk Sigill (Svenskt Sigill, 2014). Inom det biologiska mångfaldet räknas alla djur- och växtarter och det biologiska samhällen de bygger. I dagsläget går det att se en fördel med ekologisk odling, då mångfaldet i genomsnitt är 30 % större än i konventionella (Kirchmann et al., 2014). Det är betydelsefullt att

bibehålla ekosystemet där djur och växtlighet tar hand om och pollinerar "samhället", vilket är viktigt, inte bara för dem utan även för människor, eftersom de säkerställer nyproduktion och reparation av kretsloppet (SLU, 2001). Det går även att hävda att det är en moralisk ståndpunkt för att lämna en beboelig planet för nästa generationer. Kirchmann et al. (2014) vill dock poängtera att om konventionellt jordbruk utvecklas kan konventionellt jordbruk bli bättre i många avseenden. Jansson (2014, 20 nov) anser att debatten gör att ekologisk odling blir bakbunden på grund av att de två sidor som argumenterar är bakbundna av så kallade "dogmatiska bojor" som ej kopplar ihop de två odlingssätten. Författaren hoppas att dialogen kan bidra till att ett effektivt och uthålligt jordbruk kan skapas (Jansson, 2014, 20 nov).

1.4 Konsumenters uppfattningar om ekologiska livsmedel och priset betydelse.

Stolza et al. (2011) gjorde en studie om konsumenters uppfattningar om ekologiska och konventionella livsmedel. De intervjuade 293 konsumenter med fem faktorer relaterade till livsmedelskvalitet. Pris var en av dem fem faktorerna och den formulerades som "*Viljan att betala högre priser för livsmedelskvalitet och ekologiska livsmedel*". Svaren från denna faktor kunde sorteras i tre påståenden. 1) "*Jag tycker att ekologiska livsmedel är för dyrt.*" 2) "*Jag kan tänka mig att betala betydligt högre priserna för livsmedel som har avsevärt högre kvalitet.*" och 3) "*Jag föredrar att köpa ekologiska livsmedel*". Resultatet tydde på att olika konsumenter uppfattade faktorerna på olika sätt (Stolza et al., 2011). Ureña, Bernabéu, och Olmeda (2008) hävdade att priset på ekologiska livsmedel länge har agerat som hinder för inköp och konsumenter tycks ej vara villiga att betala över ca 20 % av motsvarande konventionell produkt. I en svensk undersökning utförd av Sveriges Lantbruksuniversitet (2003) svarade 50 % av tillfrågade konsumenter att priset är det största hindret vid inköp av ekologiska livsmedel. Trots att ekologiska livsmedel kostar mer har deras marknadsandelar ökat och höstens debatter i media som ifrågasatt fördelar med ekologisk produktion verkade inte ha någon negativ påverkan på inköps frekvensen (Ekoweb, 2015) (Christersson, 2014). Genom dessa öknings av den ekologiska marknadsandelen går det därmed att bedöma att ett höjt pris på ekologiska livsmedel kanske inte är ett så stort hinder trots allt (Ureña et al., 2008) (Ekoweb, 2015). Vidare rapporterade Ureña et al. (2008) att en prishöjning med ca 10 % är godtagbar vid inköp av ekologiska livsmedel.

1.5 Sensorisk kvalitet hos ekologiska livsmedel

Haglund (1998) har funnit i sin studie om skillnader mellan ekologiskt och konventionellt odlade tomater, morötter samt vete att ekologiska tomater får en sötare smak än konventionella som hade en fastare struktur. Vid morötter var resultaten annorlunda. Konventionella hade en kraftigare "morotssmak" och ekologiska var beskare. Hon fann därmed att fördelar och nackdelar fanns med båda odlingssätten (Haglund, 1998). Bi, Gao, House och Hausmann (2015) fann i sitt preferenstest av apelsin juice att skillnader mellan en konventionell juice och en ekologisk inte kunde urskiljas generellt. I aspekterna sötna och smak kunde viss favör ges åt den konventionella produkten och gav ett signifikant resultat i de två aspekterna. Konsumenters åsikter och uppfattningar angående ekologiska livsmedel kunde påverka resultatet och dessa kunde skilja sig beroende om testet var blint eller ej. När en del konsumenter smakade på en produkt som de trodde var ekologisk, tenderade en del konsumenter att ge ett högre betyg åt den produkten (Toschi, Bendini, Barbieri,

Valli, Cezanne, Buchecker & Canavari, 2012). Haglund (1998) fick samma sorts resultat, när konsumenter under blindtest fick veta att konventionella tomater var odlade på ett konventionellt sätt fick tomaten en lägre konsumentacceptans på 63 %. När blindtester på samma tomat utfördes utan information att den var konventionellt odlad fick den en signifikant högre konsumentacceptans på 75 %. Den psykologiska faktorn tycks därmed spela en stor roll även vid konsumenternas smakupplevelse av bröd och effekten av information om odlingsystem (Kihlberg & Risvik 2007). Därför är undersökningar såsom i denna uppsats en viktig del av analysen för marknaden. Om konsumenten har uppfattningen om att en ekologisk produkt är godare, mer hälsosam, innehåller färre pesticider och är bättre för miljön kan antagligen utvärderingen av produkten, acceptansen och köpviljan påverkas. Det är därmed intressant att undersöka hur uppfattningarna ser ut.

2. Syfte

Uppsatsens syfte var att undersöka konsumtion och uppfattningar om ekologiska livsmedel bland studenter som studerar vid Uppsalas universitet.

2.1 Frågeställningar

- Vad har studenter för syn på ekologiska livsmedels påverkan på hälsa och miljö?
- Hur uppfattar studenter ekologisk livsmedelskvalitet, utbud och pris?
- Hur ofta köper studenterna ekologiska livsmedel och vilken livsmedelsgrupp köper studenterna främst?
- Kommer studenterna att köpa mer ekologiska livsmedel om de får en förbättrad ekonomi?

3. Metod och material

Denna studie är en kvantitativ undersökning och det betyder att enkät med sakfrågor, åsiktsfrågor används för att insamla data och att resultaten presenteras med hjälp av siffror, tabeller och figurer.

3.1 Litteratursökning

Litteraturen som användes i denna uppsats valdes från Scopus (<http://www.scopus.com>), med sökord "*organic*" AND "*conventional*" AND "*consumer*". Google Scholar(<http://scholar.google.se/>) ingick också med sökord bl.a. *taste*, *price*, *organic*. Dessutom inkluderades artiklar och rapporter från SVT och UNT i litteraturundersökning. Metodböckerna som användes i denna uppsats var Samhällsvetenskapliga metoder (Bryman, 2013) och Enkätboken (Trost & Hultåker, 2007). Även ISO standard användes i denna studie för att göra statistisk bearbetning.

3.2 Respondenter och urval

Den mest grundläggande urvalsmetod inom sannolikhetsurval är obundet slumpmässigt urval. Fördelen med obundet slumpmässigt urval är att varje individ i populationen har samma sannolikhet att bli utvald och därmed minskar urvals- och samplingsfel m. a. o. bias undviks (Bryman, 2013). På grund av denna studies begränsade omfattning kunde inte obundet slumpmässigt urval användas. Däremot kan icke-sannolikhetsurval nämligen bekvämlighetsurval användas istället. Fördelarna med bekvämlighetsurvalet är att materialinsamling underlättas och intressanta resultat kan hittas (Bryman, 2013).

Respondenterna valdes ut med hjälp av bekvämlighetsurval. Enkäten skickades ut på Facebook i en grupp som heter "Kurslitteratur, bostad och allt annat med ekonomer". Anledning till att denna grupp valdes är att både författarna är med i gruppen och den är en av de största Facebook grupper som framför allt består av Uppsala universitets studenter, och har i dagsläget ca 4400 medlemmar. Gruppens namn antyder att bara ekonomer är med, men det är inte så. Där finns många andra studenter som inte är ekonomer. Alla medlemmar i denna grupp tilläts vara med i enkätundersökningen. Därför finns en kontrollfråga i början av enkäten: "Är du student hos Uppsala universitet?" för att fånga relevanta respondenter. Orsaken till Uppsala universitet som begränsning för populationen är att detta verkade vara intressant och genomförbart.

3.3 Enkät

Enkäten har utformats med uppsatsens syfte och frågeställningar i åtanke. I början av enkäten fanns frågor om respondenternas ålder, kön och en kontrollfråga om de var studenter vid Uppsala Universitet. Enkäten har totalt 11 frågor omkring studenters uppfattning om ekologiska livsmedel, detta kom ej att trötta ut respondenterna. Utformningen av en enkät är grunden för en undersöknings framgång. Programmet som användes för enkätens utformning var Google formulär (<https://www.google.com/intl/sv/drive/>). Anledning till detta val var att Google formulär är lättillgängligt, gratis, enkelt att använda och lätt att distribuera senare. För att minska bortfall bör designen innebära en kortfattad enkät med en tydlig presentation. Den bör vara lagom tät d.v.s. utrymmet mellan frågorna och svarsalternativen får varken ligga för tätt eller för glest. Om frågorna ligger för tätt intill varandra ökar risken att respondenterna hoppar över frågorna (Bryman, 2013). Föreliggande enkät har blivit kontrollerad även med hjälp av pilotstudier med avseendet på täthet mellan frågor och svarsalternativ och har en genomarbetad layout. Vertikala svarsalternativ användes i denna enkät istället för horisontella. Tanken med att använda vertikala svarsalternativ är att de ofta ser tydligare ut än horisontella. Risken för felval minskas (Bryman, 2013).

3.3.1 Slutna eller öppna frågor

Slutna frågor användes i denna enkät istället för öppna frågor (förutom frågan om ålder), eftersom det passade denna typ av undersökning bättre enligt författarna. Valet av öppna eller slutna frågor i en enkät går dock att diskutera.

Det finns både fördelar och nackdelar. Fördelarna med slutna frågor är att de underlättar resultatbearbetningen genom att respondenterna har begränsade svarsalternativ. Respondenterna behöver inte fundera för mycket om hur och vad de ska svara på frågorna. Att välja det bästa svarsalternativet är det enda de behöver göra.

Däremot finns en risk att det saknas passande svarsalternativ som kan uttrycka eller representera respondenternas tankar. Dessutom tänker människor olika så det är svårt att garantera att alla respondenter uppfattar och tolkar frågorna på samma sätt. Vidare kan resultatens validitet påverkas. En ytterligare nackdel med slutna frågor är att intressanta svar saknas. På grund av begränsade och fasta svarsalternativ kan inte respondenterna svara på sina egna sätt (Bryman, 2013).

3.3.2 Sakfrågor

Sakfrågor gäller framför allt faktiska förhållanden m.a.o. ej frågor om åsikter, vad man uppfattar, tycker eller känner (Trost & Hultåker, 2007). Ålder är till exempel en typisk sakfråga. Det går att formulera på olika sätt, t.ex. "Hur gammal är du? ____ år." Om frågan ställs på så sätt så kanske det uppstår svårigheter för vissa respondenter t.ex. om respondenten fyller 50 år om tre dagar, ska hen svara 49 eller 50? Andra sätt är att kategorisera svarsalternativ såsom 18-27 år, 28-37 år 38-47 år, 48-57 år o.s.v. Nackdelar med sådana klassgränser är att man inte vet exakt ålder och det finns risk att allra flesta hamnar i samma klass. Den bästa lösningen för en åldersfråga är att man frågar om födelseår istället (Trost & Hultåker, 2007). "Vilket år föddes Du?" Det kommer inte att förvirra de svarande.

De sakfrågor som skulle ha svar i enkäten är bland annat kön, ålder och hur ofta respondenterna handlar, vilken livsmedelsgrupp de handlar mest ekologiskt från. (Se Bilaga 1).

3.3.3 Attityd- eller åsiktsfrågor

I denna enkät, användes förutom sakfrågor, attityd- eller åsiktsfrågor för att undersöka Uppsala universitets studenters uppfattning om ekologiska livsmedel. Attityd- eller åsiktsfrågor används för att undersöka uppfattningar, attityder och åsikter, d.v.s. vad respondenter tycker eller känner (Trost & Hultåker, 2007). Svarsalternativen till dessa utgör en femgradig Likertskala (Likert, 1932) som skapades av den amerikanske psykologen Rensis Likert. Femgradiga Likertskalan användes till de första fem frågorna. Dessa frågor handlade om studenters uppfattning om ekologiska livsmedel inom miljö, näring, smak, utseende och utbud. Svarsalternativ var *instämmer helt*, *instämmer delvis*, *vet inte/obestämmd*, *instämmer inte riktigt* och *instämmer inte alls*. Frågorna som handlade om t.ex. prisskillnad mellan ekologiska och konventionella livsmedel; vilket ekologiskt livsmedel studenter köper mest. etc. var kopplade till en skala med sju svarsalternativ (Se Bilaga 1). Svarsalternativen skulle sammanfattningsvis kunna täcka alla möjliga svar och redogöra så tydligt som möjligt vad respondenterna tycker (Trost & Hultåker, 2007).

3.4 Pilotstudie

Innan slutversionen av enkäten skickades ut delades två pilotstudieversioner ut via författarnas facebooksidor (dvs. hemsidan, inte den grupp som slutversionen skulle distribueras via). Dessa var utformade på liknande sätt som den slutgiltiga enkäten, men inkluderade även en öppen fråga: "Vilket ekologiskt livsmedel inhandlar du oftast?" Detta för att hjälpa vid senare utformning av svarsalternativ (Se Bilaga 1, frågan 8). Enkäten efterfrågade även huruvida frågor var svårtydda eller felformulerade. Svaren som erhöles från dessa frågor var givande och hjälpte i arbetet med att utforma den slutgiltiga versionen.

Efter granskningen av resultatet från pilotstudierna har två frågor raderats nämligen frågor angående konsistensen och lukten hos ekologiska livsmedel. Dessa frågor rederades då respondenterna huvudsakligen svarade *vet inte/obestämd*, därför bedömdes det som ointressant att inkludera dessa frågor i slutversionen. Dessutom justerades alla enkätfrågor till en bättre språklig formulering, så att de blev lätta att förstå. Ord som upplevdes som konstiga och knepiga ersattes av enklare och mer lättförståeliga ord. T.ex. skepsis av miljöpåverka har ändrats till osäkra miljöfördelar. Slutversionen skickades ut via Facebook till den gruppen " Kurslitteratur, bostad och allt annat med ekonomer ". Efter att slutversionen av enkäten publicerades var den tillgänglig för respondenten från den 29 april till och med den 4 maj.

3.5 Statistisk analys

Beskrivande statistik används i störst utsträckning i denna uppsats. Resultat presenteras i form av kombination av löpande text, figurer och tabeller för djupare och tydligare förklaringar. Dessutom användes Rangordningstest för att rangordna prover enligt specifika kriterier (Gustafsson, Jonsäll, Mossberg, Seahn & Öström, 2014). Här tillämpades testet för att se vilken faktor " *djuromsorg*" (A), " *egen hälsa*" (B), " *miljöpåverkan*" (C) och " *sensoriskfaktorer (smak/utseende)*" (D) som mest påverkar konsumenterna när de köper/väljer ekologiska livsmedel. Efter att respondenterna rangordnade dessa så kunde få den högsta 4 poäng, näst högsta 3 poäng och så vidare till den lägsta 1 poäng (se Bilaga 2). Statisk bearbetning i form av Friedmans test besvarar frågeställningen om hypotesen $H_0: A=B=C=D$ (d.v.s. att dessa faktorer har samma betydelse för livsmedelsval) kan förkastas på signifikansnivå 0.05, eller inte förkastas (Berg et al., 1997). Ekvationen för Friedmans test visas nedan (ISO, 2006):

$$F = \frac{12}{JP(p+1)} (R_1^2 + R_2^2 + \dots + R_p^2) - 3J(P+1)$$

J= antal deltagare

p= antal prov

R_1, R_2, \dots = rangordningssumma

Parvis jämförelse i Friedmans test görs för att ta reda på om det finns en signifikant skillnad mellan betydelsen av dessa faktorer vid val av livsmedel. Ekvationen för parvis jämförelse värde ser ut enligt nedan (ISO, 2006):

$$1,96 \times \sqrt{\frac{J \times p \times (p+1)}{6}}$$

J= antal deltagare

p= antal prov

Efter man har räknat ut F-värdet och konstaterat att det var en signifikant skillnad är nästa steg att jämföra värdet som räknas ut via ovanstående ekvationen med absolut mellanskillnads värde (d.v.s. bortse från eventuell negativt tecken) av två rangordningssummor. Om absolut mellanskillnadsvärde är större än det parvisa jämförelsevärdet, så finns det en signifikant skillnad mellan två faktorer och vice versa.

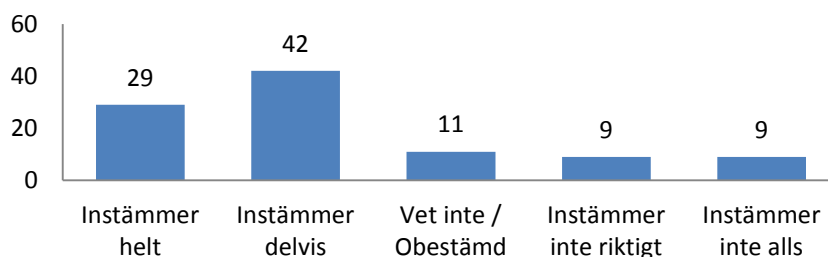
3.6 Etiska principer

Det finns ett antal etiska principer som alla forskare bör följa. Dessa utgår från den s.k. Nürnbergkodexen som antogs 1947 och vars syfte var att förhindra oetisk forskning av den typ som nazisterna hade gjort sig skyldiga till (Codex, 2015). Bryman (2013) nämner fyra etiska principer nämligen informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Denna undersökning/enkät uppfyllde ovan nämnda principer. Samtyckeskravet uppfylldes genom att respondenterna fick veta att det är frivilligt att delta enkätundersökningen och de kan när som helst avbryta den. Informationskravet tillgodosågs genom att enkätens syfte presenteras i rubrik och att en detaljerad förklaring lades ut tillsammans med enkäten på Facebook, så att alla vet vad det handlar om. Enkäten var anonym och det betyder att svar som samlade in här inte kan identifieras och att insamlad information enbart kommer att användas i denna uppsats och ingen annan kan komma åt och behandla den.

4. Resultat

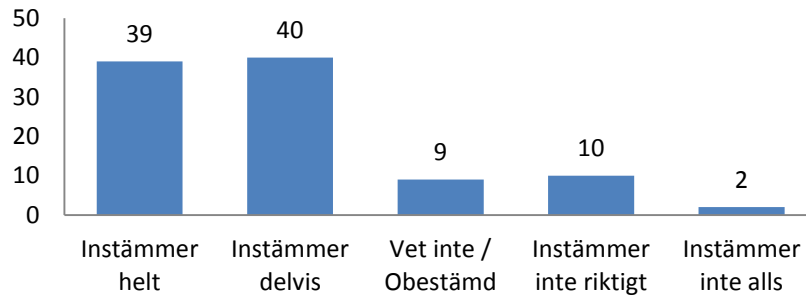
Författarnas mål var att samla in 100st godkända enkäter. Totalt svarade 105 respondenter på enkäten, varav fem respondenter som inte var studenter vid Uppsala universitet, därför har de exkluderats i denna studie. Könsfördelningen bland respondenterna var 62 kvinnor och 38 män. Åldersspridningen var från 20 till 40 år. Det var 80 respondenterna i åldern 20-25 år, 13 var i åldern 26-30 år, 5 i åldern 31-35 år och 2 i åldern 36-40 år.

På fråga 1 som undersökte respondenternas *uppfattning om ekologiska livsmedel är bättre för deras hälsa än de konventionella*, svarade 29 respondenter *instämmer helt* och 42 respondenter *instämmer delvis*. Ett färre antal respondenter: 11 hade ingen åsikt i frågan och svarade *vet inte/obestämd*. Totalt höll 18 respondenter inte med påståendet och dessa respondenter valde från följande alternativ: 9 respondenter *instämmer inte riktigt* och lika många 9 *instämmer inte alls* (se figur 1).

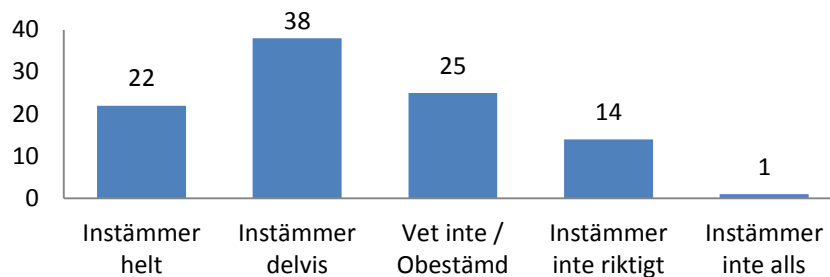
■ Figur 1. Respondenternas svar på frågan "Jag tycker att ekologiska livsmedel är bättre för min hälsa än konventionella livsmedel." (n=100)

Ett liknande resultat visades på fråga 2 också, denne undersökte respondenternas *uppfattning om ekologiska livsmedel har mindre miljöpåverkan än konventionella*. Det fanns 39 respondenter som svarade *instämmer helt* och 40 respondenter svarade *instämmer delvis*. Ett färre antal respondenter 9 hade ingen åsikt i frågan och svarade *vet inte/obestämd*. Dock höll inte 12 respondenter med påståendet och 10 svarade *instämmer inte riktigt*, 2 respondenter svarade *instämmer inte alls* (se figur 2).

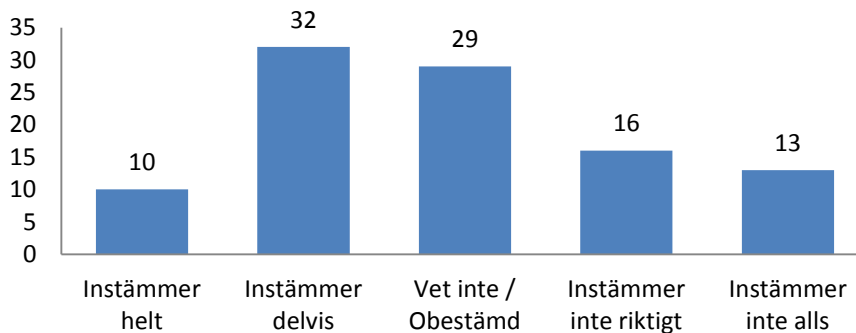
■ Figur 2. Respondenternas svar på frågan "Jag tycker att produktion av ekologiska livsmedel har mindre påverkan på miljön än produktion av konventionella livsmedel" (n=100)

Från fråga 3 till fråga 5 var svar spridningen jämnare. På fråga 3 som undersökte respondenternas *uppfattning om det ekologiska livsmedelsutbudet i Uppsala är stort nog*, svarade 22 av respondenter att de *instämde helt* och 38 *instämde delvis*. Dock hade 25 respondenter ingen åsikt i frågan och svarade *vet inte/obestämd*. Samtidigt höll totalt 15 respondenter inte med påståendet, 14 respondenter svarade *instämmer inte riktigt* och 1 av respondenterna svarade *instämmer inte alls* (se figur 3).

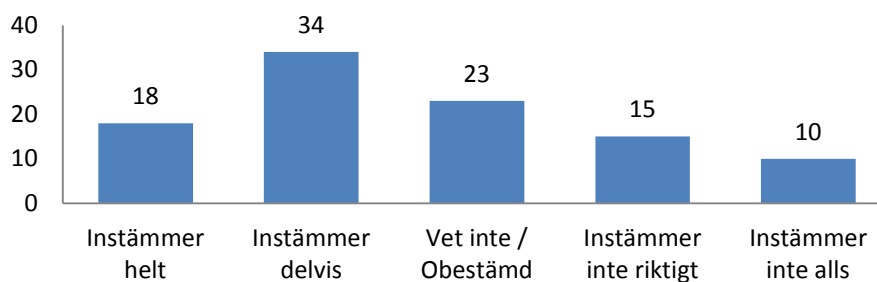
■ Figur 3. Respondenternas svar på frågan "Jag tycker att utbudet av ekologiska livsmedel i Uppsala är tillräckligt stort" (n=100)

När det gällde fråga 4 undersöktes respondenternas *uppfattning om huruvida de ekologiska livsmedlen har bättre utseendet än de konventionella*. 10 respondenter svarade *instämmer helt* och 32 svarade *instämmer delvis*. Samtidigt som näst flest antal 29 inte hade en åsikt i frågan och svarade *vet inte/obestämd*. Totalt var det 29 respondenter som inte höll med påståendet och dessa respondenter valde följande alternativ: 16 *instämmer inte riktigt* och 13 *instämmer inte alls* (se figur 4).

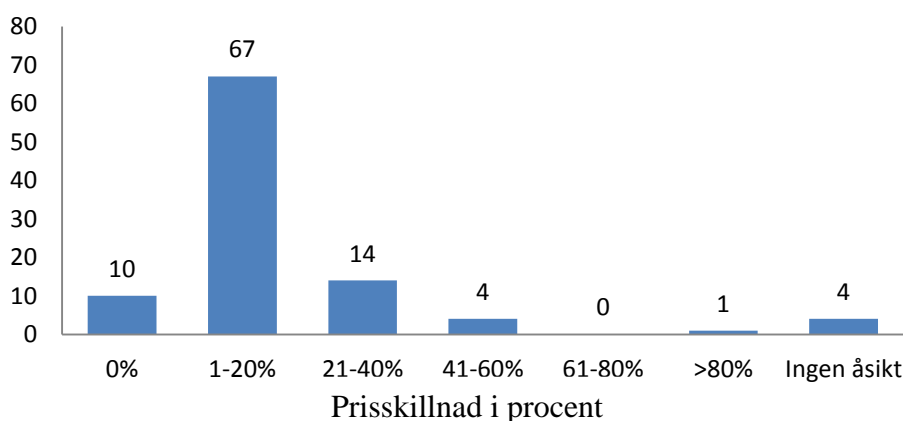
■ Figur 4. Respondenternas svar på frågan "Jag tycker att utseendet på ekologiska livsmedel är bättre än utseendet på konventionella livsmedel" (n=100)

Respondenternas svar var mer jämt spridda över olika svars-kategorier på fråga 5, vilken undersökte respondenternas *uppfattning om ekologiska livsmedel smakar bättre än de konventionella* svarade 18 respondenter *instämmer helt* och 34 *instämmer delvis*. Samtidigt hade 23 respondenter inte någon åsikt och svarade *vet inte/obestämd*. Dessutom höll 25 respondenter inte med påståendet och svarade 15 *instämmer inte riktigt* och 10 *instämmer inte alls* (se figur 5).

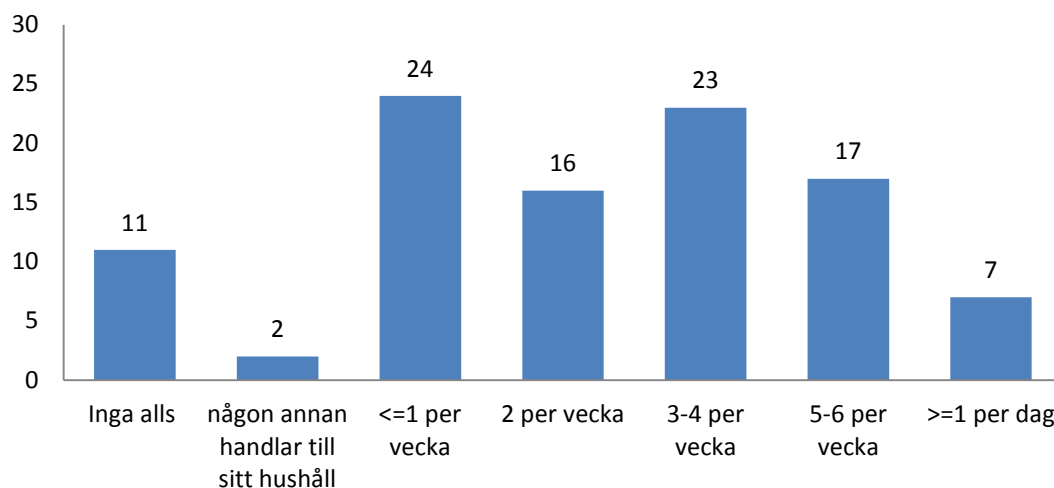
■ Figur 5. Respondenternas svar på frågan "Jag tycker att smaken på ekologiska livsmedel är bättre än smaken på konventionella livsmedel" (n=100)

Respondenternas *uppfattning om prisskillnaden mellan ekologiska livsmedel och konventionella livsmedel* togs upp i fråga 6. De flesta respondenterna (67) svarade att ekologiska livsmedel fick vara upp till 20 % dyrare än de konventionella. Ett färre antal respondenter (14) svarade att ekologiska livsmedel fick vara 21-40 % dyrare än de konventionella. Samtidigt som 10 av respondenterna tyckte att det fick vara samma pris på ekologiska livsmedel och de konventionella och svarade 0 %. Dessutom svarade 4 respondenter *ingen åsikt* i frågan. För detaljerade information se figur 6.

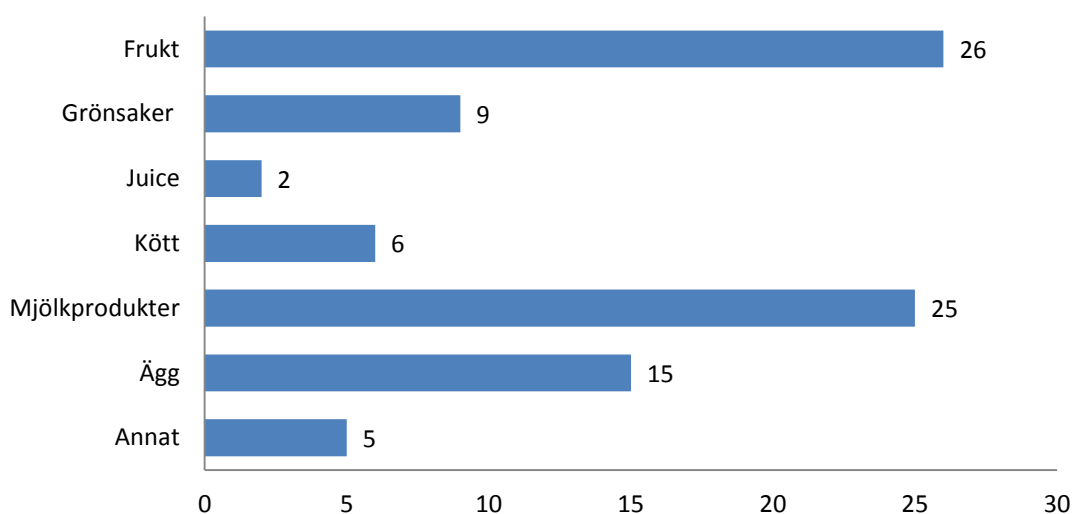
■ Figur 6. Respondenternas svar på frågan "Jag tycker att priset på ekologiska livsmedel i jämförelse med priset på konventionella livsmedel får vara högre med:" (n=100)

På fråga 7 undersökte respondenternas val av kategorier som anger inköpsfrekvensen av ekologiska livsmedel. De flesta (24) *handlar max 1 ekologiskt livsmedel per vecka* och 23 respondenter *handlar 3-4st ekologiska livsmedel per vecka*. Ett färre antal respondenter (7) *handlar 1 eller fler än 1 ekologiska livsmedel på dag*. Dessutom fanns 11 respondenter som svarade *inga ekologiska livsmedel alls* och 2 svarade *någon annan handlar till sitt hushåll* (se detaljer i figur 7).

■ Figur 7. Respondenternas svar på frågan "Jag brukar handla i genomsnitt" (n=100)

Fråga 8 var ej obligatorisk och den undersökte vilka ekologiska livsmedel som respondenterna främst köper. Den fick totalt 88 svar. Frukt och mjölkprodukter var det som konsumenterna mest köpte motsvarade 26 respektive 25. Ägg hamnade på den tredje plats vilken motsvarade 15 respondenter. Juice var den som respondenterna handlade minst vilken motsvarade 2 respondenter. Dessutom valde 5 respondenter annat (se detaljer i figur 8).

■ Figur 8. Respondenternas svar på frågan "Jag köper flest ekologiska livsmedel från följande grupp" (n=88)

På fråga 9 (ej obligatorisk) undersöktes hur viktigt det var för respondenterna att iaktta (A) *djuromsorg*, (B) *egenhälsan*, (C) *miljöpåverkan* och (D) *sensoriskafaktorer* när de handlar. Resultatanalyserades med Friedmans test och parvis jämförelse (ISO, 2006). Det fanns totalt 72 respondenter som svarat på den frågan.

Rangordningssummor för dessa är *djuromsorg*:194, *egenhälsan*:189, *miljöpåverkan*:215 och *sensoriskafaktorer*:122 (Bilaga 2). Ett F-värde uträknat från ekvationen i Friedmans test var: 40.55. Kritisk F-värde för 72 deltagare var 7.81 (ISO, 2006) och det innebär att om F-värde är lika stort eller större än det kritiska värdet så

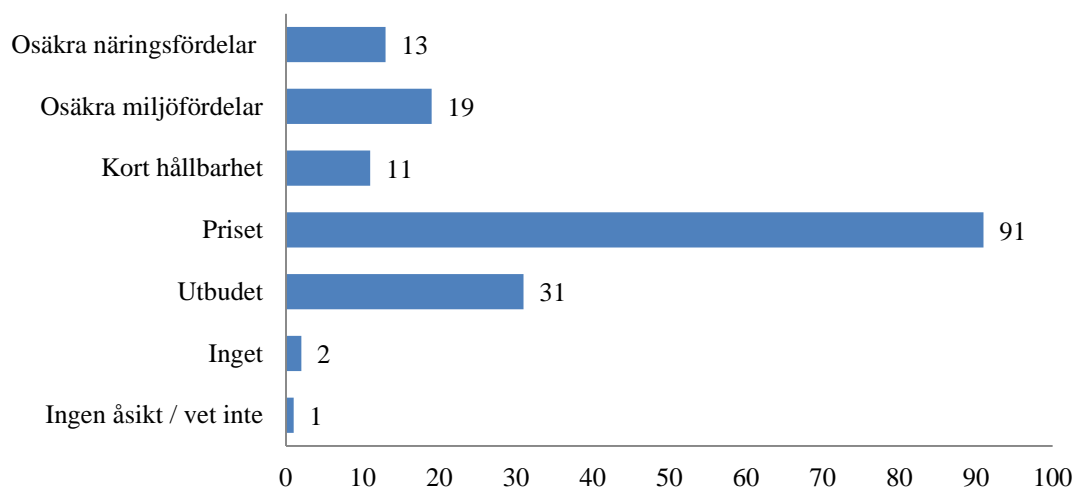
tyder det på att resultatet är signifikant. I detta fall var 40.55 större än 7.81 så att resultatet hade en signifikant skillnad.

Sedan användes parvis jämförelse för att ta reda på vilka två faktorer som hade signifikant effekt. Författarna fick 30.36 från ekvationen som tidigare nämnts i metod och material delen och det värdet skulle jämföras med absoluta skillnader mellan rangordningssummor. Resultatet för parvis jämförelse tydes på att det bara fanns signifikant skillnad när det relaterade till sensoriska faktorer, d.v.s. ingen signifikant skillnad mellan de andra tre faktorerna.

Tabell 1. Resultat för parvis jämförelse. Parvis jämförelse värde (30,36) jämför med absolut mellanskillnads värde. (A)djuromsorg, (B)egenhälsan, (C)miljöpåverkan och (D)sensoriskfaktorer
* Signifikant skillnad (5 % nivå), n = 72.

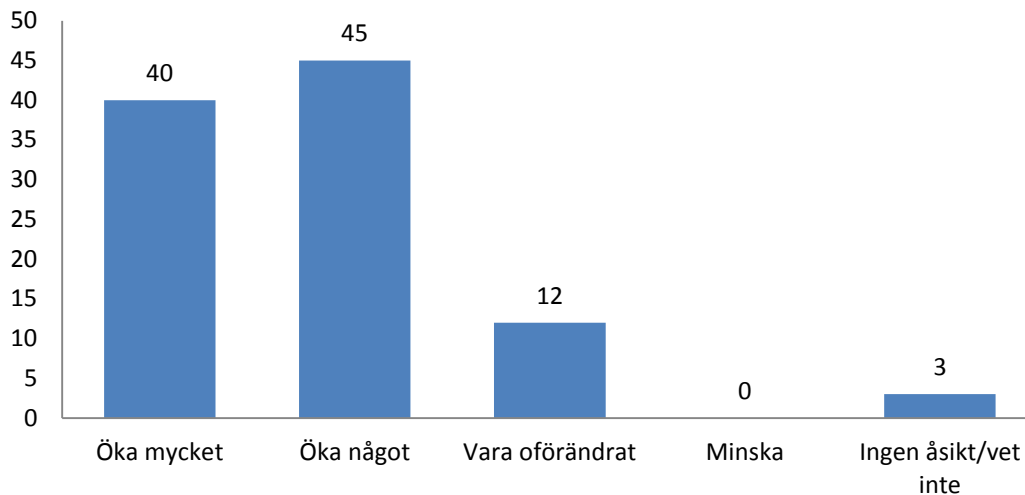
A&B	A&C	A&D	B&C	B&D	C&D
194-189	194-215	194-122	189-215	189-122	215-122
5<30.36	21<30.36	72>30.36	26<30.36	67>30.36	93>30.36
		*		*	*

Fråga 10 på enkäten var den enda *flervalsfråga* (respondenterna fick välja hur många de ville) och gällde *omständigheter som förhindrar att man handlar fler ekologiska livsmedel*. Priset var det största hindret, utbudet var det näst största hindret enligt resultatet som presenteras i figur 9.

■ Figur 9. Respondenternas svar på frågan (flerval) "Jag upplever följande omständigheter som största hinder för att handla fler ekologiska livsmedel". (n=100)

Sista frågan på enkäten gällde vad respondenterna ansåg om sin benägenhet att köpa ekologiska livsmedel om de får en förbättrad personlig ekonomi. Det fanns 45 av respondenterna svarade *öka något* och 40 respondenter svarade *öka mycket*. Ett färre antal respondenter (12) svarade att den skulle *vara oförändrad*. Bara 3 av respondenterna gav svaret *ingen åsikt/vet inte*. Ingen angav en minskning (se figur 10)

■ Figur 10. Respondenternas svar på frågan "Vid eventuell förbättrad personlig ekonomi, kommer mina inköp av ekologiska livsmedel." (n=100)

5. Diskussion

5.1 Metod diskussion

Urvalet i denna studie var gruppen: "Kurslitteratur, bostad och allt annat med ekonomer" på Facebook. Det fanns en kontrollfråga i början av enkäten: "Är du student vid Uppsala universitet?". Svaren från denna fråga särskiljer den grupp vi hade för avsikt att genomföra undersökningen på. Det går inte att veta hur spridning över olika utbildningar ser ut eftersom enkäten inte innehöll någon fråga om det. Att en fråga om utbildning ej fanns i enkäten var ett misstag då det vore intressant att undersöka huruvida uppfattningar särskiljer sig mellan institutioner. Med tanke på undersökningens omfattning och det stora utbudet av utbildningar vid Uppsala universitet finns det en risk med ett snedfördelat urval.

Validitet av en undersökning innebär att studien mäter det som ska mätas (Trost & Hultåker, 2007), d.v.s. det som är relevant i sammanhanget. Författarna bakom denna studie ville undersöka vilka uppfattningar studenter vid Uppsala universitet har och både instrument och metod var baserade på detta syfte. Emellertid kan risk finnas om respondenterna svarade oseriöst eller om den eventuella bristen av urval kunde påverka validiteten. Men författarna tycker ändå att studies validitet är relativt hög. Bekvämlighetsurval leder dock till en troligtvis lägre grad av representativitet än slumpmässiga urval (Bryman, 2013), t.ex. finns en risk att kanske kostvetare var mer intresserade av att svara än andra kategorier av studenter.

Reliabilitet betyder att man mäter på ett tillförlitligt sätt. Trost och Hultåker (2007) hävdar att reliabilitet har fyra komponenter: kongruens, precision, objektivitet och konstans. Enkäten utformades i linje med uppsatsens syfte m.a.o. alla frågor i enkäten mäter samma sak med liknande utformning av frågor, skalor och svarsalternativ. Detta innebär att kongruensen är hög. Precision beror på enkätformuläret. "Ju lättare att fylla i svaren, desto större precision" enligt Trost och Hultåker (2007). Enkäten hade en tydlig layout, alla frågor formulerades på en lättläst och lättförståelig nivå. Så precisionen i denna enkät är stor. Vid kvalitativ intervju behöver det transkriberas

material och tolka resultat på författarens egna sätt och förståelse, då finns det risk för subjektiv variation (Trost & Hultåker, 2007). Även en kvantitativ studie behöver läsa in data och tolka svar. Tack vare att denna webbenkät använde slutna frågor, har den en hög struktureringsgrad och standardiseringsgrad. Det finns då inget behov av att tolka enkätsvaren och risk för subjektiva störningar elimineras. Enkätfrågorna gällde uppfattningar som antogs vara relativt stabila d.v.s. resultat kommer inte påverkas om respondenterna svarar idag eller imorgon se t.ex. fråga 8 i enkäten: ”Jag köper flest ekologiska livsmedel från följande grupp”, istället att fråga ”Igår köpte jag ekologiska livsmedel från följande grupp”. Så att konstansen i denna enkät är stark. Därför kan studiens reliabilitet anses vara hög.

Denna studie har genomförts med hänsyn till de etiska principer som har fastställts av det internationella forskarsamfundet (Codex, 2015).

5.2 Resultat diskussion

Vid sammanfattningen av resultaten kan det konstateras att majoriteten av respondenterna överlag hade en positiv uppfattning om att ekologiska livsmedel var bättre för hälsan 71 % (*instämmer helt* eller *delvis*) och 79 % hade uppfattningen att ekologiska livsmedel hade mindre påverkan på miljön (*instämmer helt* eller *delvis*) än konventionella livsmedel.

De positiva uppfattningarna bland respondenterna var särskilt uppenbara när de svarade på frågan hur mycket ekologiska livsmedel personen vill handla ifall hans personliga ekonomi ska förbättras. Detta resultat är ett intressant fynd eftersom forskarna inte är överens om dessa fördelar och inga forskningsammansättningar tyder på skillnader mellan ekologiska och konventionella livsmedel i dessa avseenden (Mie et al., 2015). Dessutom planerade totalt 85 % av respondenterna att öka sina inköp (40 % *öka mycket*, 45 % *öka något*).

Vad är viktigt för undersökningens konsumenter när de handlar ekologiska livsmedel: *djuromsorg*, *egenhälsa*, *miljöpåverkan* eller *sensoriska faktorer*? Resultatet från parvis jämförelse visade att det inte var någon skillnad mellan vikten av *djuromsorg*, *egenhälsa* och *miljöpåverkan* i konsumenternas val av ekologiska livsmedel. Detta betyder att de tre aspekterna är viktigare för val av ekologiska livsmedel än *sensoriska faktorer*. En tidigare undersökning har snarare visat att det viktigaste för konsumenter när de väljer ekologiska livsmedel framförallt var *egen hälsa* och *sensoriska faktorer* (Pearson, Henryks & Jones, 2010). Resultatet från uppsatsens enkät går därmed att ifrågasätta, vill dessa respondenter framstå på ett visst sätt? Författarna tror också att det fanns en annan möjlighet att på grund av att respondenter kunde ha olika referenser i åtanke under tiden de svarade på enkäten. T.ex. kunde respondent A möjligtvis ha frukt i åtanke medans respondent B tänkte på ägg. I sådana fall får utseende i *sensoriska faktorer* en mindre betydelse för respondent B i jämförelse med respondent A. De två möjligheterna kunde på så vis lett till ett förvirrat resultat. I fråga fyra och fem som gällde utseendet och smaken på ekologiska livsmedel i jämförelse mot konventionella går det att urskilja att uppfattningen om ekologiska livsmedel överlag uppfattas som lite bättre (se figur 4 och 5). Sammanlagt rapporterade 52 % av respondenterna att smaken är *bättre* eller *delvis bättre* bland ekologiska livsmedel och detta är något som andra studier rapporterat (Toschi et al. 2012). Men respondenterna var inte så säkra och svarade 29 % och 23 % *vet ej/obestämd* i fråga 4 respektive 5.

Inga sammanställningar av sensoriska eller kvalitets undersökningar bekräftar att ekologiska livsmedel smakar bättre i blinda eller objektiva tester (Bi et al. 2015)

(Toschi et al. 2012). Dock finns det undersökningar som visar att en del konsumenter uppfattar smaken av livsmedel som bättre om de vet att dessa kommer från ekologiska odlings- eller uppfödningssystem. Både Haglund (1998), Toschi et al. (2012) och Kihlberg et al. (2007) stärker detta resultat då de i sina undersökningar upptäckte att när konsumenter får smaka på livsmedel som de tror är ekologiska men i själva verket är konventionella, tenderar de att ge ett högre betyg än när samma livsmedel är märkta som konventionella.

Vid påståendet att ekologiska livsmedel är bättre för miljön svarade 39 % att de *instämde helt* och 40 % att de *instämde delvis*. Vid en undersökning av studenter där det går att anta att källkritik är viktigt att förhålla sig till kan det ses som märkligt att iakttas att en sådan majoritet har såpass positiva inställningar till ekologiska livsmedel och produktionsformer. Detta är trots allt ett område där forskare inte är lika övertygade som Christersson (2014) nämnde.

Inom frågan om miljö täcks visserligen närområdesmiljön vid odling och det biologiska mångfaldet inom odlingsområdet. Vid denna fråga har studier av både SLU (2010) och Kirchmann et al. (2014) stärkt idén om att ekologisk odling är miljövänlig i denna aspekt och har därmed samma syn på biologiskt mångfald. Kirchmann et al. (2014) skiljer sig dock kraftigt i aspekten om växthusgasutsläpp och anser att ekologisk odling kan ge mycket värre utsläpp än vid konventionell sådan.

Vid påståendet att ekologiska livsmedel är bättre för hälsan svarade respondenterna sammanlagt 71 % (*instämmer helt* eller *delvis*) som tydde på att ekologiska livsmedel uppfattades som hälsosammare än konventionella. Dock går detta ej att koppla till vetenskapliga resultat då forskning ej visat att det är alldeles säkert att konsumtion av ekologiska livsmedel är hälsofrämjande (Magkos et al., 2003). Det viktigaste är att hålla en balanserad kost som är rik på kostfiber, vitaminer, essentiella mineraler, amino- och fettsyror oavsett dess organiska eller konventionella ursprung (Magkos et al. 2003).

Svar på frågan om konsumtionsfrekvensen har även erhållits och det framgår tydligt i vilken grad respondenterna anser att de handlar ekologiska livsmedel. Risken för en viss missvisning kunde ha skett då frågan var retrospektiv.

I denna studie visades att konsumenterna konsumerar flest ekologiska livsmedel ifrån *frukt* (30 %), *mjölkprodukter* (28 %) och *ägg* (17 %). Däremot hade bara 10 % av respondenterna valt *grönsaker*. Resultatet var inte det förväntade. Författarna trodde att *grönsaker* skulle ligga i samma nivå som *frukt*, eftersom båda handlar om vegetabiliska livsmedel, och brukar därför höra ihop. Anledning till detta kan bero på att fråga 8 var en envalsfråga och det blev ett tvingande val. För de som har svarat *frukt* kunde finnas möjlighet att de ville välja *grönsaker* också. Om det var så, så betydde det att 30 % tyckte att köpa ekologisk *frukt* är viktigare än *grönsaker* av okända orsaker.

Högre pris på ekologiska livsmedel ses som ett stort hinder, även studenternas valfrihet av livsmedel och möjlighet att handla ekologiska varor. Kraften av detta hinder kan ses även vid jämförelse med avrapporterade frekvenser av övriga hinder som *utbudet av ekologiska livsmedel* (31 % av respondenterna) följd av *osäkra miljöfördelar* (19 % av respondenterna) då de fått en betydligt lägre svarsfrekvens. Jämförs detta med tidigare studier såsom den i Sveriges Lantbruksuniversitet (2003) verkar priset spela in mer i denna uppsats undersökning, än i ovannämnda studie som även hade en fråga där flera alternativ var tillåtet. I den citerade studien svarade 50 % att de upplevde priset som största hinder. Varför det är en så pass stor skillnad mellan den undersökningen och denna uppsats kan bero på att målgruppen i denna uppsats är

studenter och har därmed sällan en hög budget och uppfattar det ökade priset hos ekologiska livsmedel som utanför deras budget.

Uppfattningen om utbudet bland de två undersökningarna skiljdes också. I denna uppsats såg som ovannämnt 31 % av respondenterna *utbudet* som ett hinder. I undersökningen genomförd av Sveriges Lantbruksuniversitet (2003) hade endast 16 % av dess respondenter svarat att tillgängligheten var ett hinder. Denna skillnad är svårförklarlig men eftersom att studien som nämns i rapporten är från 2001 är den så pass gammal att ekologiska livsmedel inte fått det genomslag de fått idag. En del av äldre konsumenter kan ha även skapat mer strategier för att handla önskade varor och många är bilburna vilket underlättar planerade inköp.

I fråga sex som handlade om hur mycket ekologiska livsmedel får kosta gentemot konventionella svarade 67 % av respondenterna att ekologiska livsmedel får kosta upp till 20 % mer gentemot konventionella, detta är vad andra studier såsom Ureña et al. (2008) rapporterat. Denna fråga går dock att utveckla, det går ej att tyda vilken typ av produkt respondenterna refererar till. Är respondenten i fråga mycket positiv till ekologiska livsmedel kan denne möjligen tänka sig betala mer för vissa livsmedel än andra såsom kött där prisskillnader mellan ekologiskt producerat och konventionellt sådant är stor. Skillnaden mellan exempelvis bananer som är ekologiska är enligt författarnas intryck inte lika stor gentemot konventionellt odlade sådana.

Den positiva uppfattningen bland respondenterna var särskilt uppenbar när de svarade på frågan hur mycket ekologiska livsmedel personen vill handla ifall hans personliga ekonomi kommer förbättras. Totalt planerade 85 % att öka inköpen (40 % *öka mycket*, 45 % *öka något*). Svaren till denna fråga är de tydligaste som erhöles från enkäten och detta resultat är det med högst majoritet. Svaren *öka mycket och öka något* går att tolka som en vilja att köpa fler/mer ekologiska varor. Därför är fråga 11 i enkäten viktigast för att urskilja uppfattningar kring ekologiska livsmedel vilket var syftet med denna uppsats.

5.3 Uppsatsens resultat i förhållande till kostvetarprofessionen

Resultatet som erhöles i denna uppsats går att koppla till kostvetarens profession genom att informationen som erhöles är viktig att ta hänsyn till vid kostråd, inköp, kommunikation med andra aktörer/samarbetspartner. Förståelse och kännedom om de psykologiska aspekter som styr konsumenten, t.ex. vetskap om hur kundernas uppfattningar ser ut är en viktig del i ett framgångsrikt arbete som kostvetare.

Resultatet visar på en trend att ekologisk mat numer är mycket uppmärksammas i vardagen, då de allra flesta som svarat på uppsatsens enkät har en uppfattning om ekologiska livsmedel. Resultatet som erhöles måste tas i hänsyn vid mötet med kunder för att tillfredsställa deras förhållningssätt till ekologiska livsmedel och vara påläst om eventuella fördelar/nackdelar det finns med detta. Om en konsument prioriterar ett val av ekologiska livsmedel framför en allsidig kost kan detta vara ett problem, och en kostvetare bör lära sig hantera detta för att värna om konsumentens hälsa. Om individer är extra oroade över bekämpningsmedel, konstgödsel och andra rester bland livsmedel bör kostvetaren hålla sig uppdaterad med den mängd som faktiskt finns i livsmedel som säljs i Sverige och på varornas ursprung. Att följa arbeten av andra viktiga aktörer som Livsmedelsverket (2015) och bl.a. i framtiden ta reda på resultat om ”Cocktaileffekten” borde vara en rutin för kostvetaren i syftet att kunna ge säkra råd. Kostvetare bör även uppmärksamma att ekologiska livsmedel inte har en anmärkningsvärt högre halt av näringsämnen och kunna påpeka att det inte nödvändigtvis är nyttigare än andra livsmedel (Magkos, Arvaniti & Zampelas, 2003).

I ljuset av forskningsresultat kan konstateras att livsmedel från båda system kan ha sina för-, respektive nackdelar. Men framförallt bör trender som genomsyrar Sverige alltid uppmärksammas, vare sig det handlar om dieter eller särskilda livsmedelsval, och om kostvetaren jobbar med mat och hälsofrågor bör denne vara extra uppmärksam.

6. Slutsats

Studenterna har generellt en positiv syn på ekologiska livsmedels hälso- och miljöpåverkan. Dock var studenterna tveksamma till kvaliteten hos ekologiska livsmedel. Utbudet av ekologiska livsmedel ansåg de flesta studenter var tillräckligt stort. Priset var det största hindret för studenterna att handla ekologiska livsmedel och de kan acceptera upp till 20 % högre priser än de på konventionella livsmedel. Fukt och mjölk köper studenterna oftast ifrån ekologiskt och de kunde tänka sig att handla mer ekologiska livsmedel om de har förbättrade ekonomi.

Referenser

Belasco, W. (2008). *Food: The Key Concepts*. Oxford: Berg.

Berg, E.W., Døving, K.B., Hauge, D., Kjeilen, T.F., Lea, P., Ludvigsen, E.G., Rødbotten, M., Skorbakk, O.I., Solem, S., & Solheim, R. (1997). *Sensorisk analyse: bedømmelse av næringsmidler*. Oslo: Universitetsforlaget.

Bi, X., Gao, Z., House, L.A., & Hausmann, D.S. (2015). Tradeoffs between sensory attributes and organic labels: the case of orange juice. *International Journal of Consumer Studies*, 39, 162-171. doi: 10.1111/ijcs.12164

Bryman, A. (2013). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.

Dangour, A.D., Lock, K., Hayter, A., Aikenhead, A., Allen, E., & Uauy, R. (2010). Nutrition-related health effects of organic foods: a systematic review 1–4. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 92, 203-210.

Ekoweb. (2014). *Ekowebs halvårsrapport för svensk Ekomarknad 2014*. Lidköping: Ekoweb.

Ekoweb. (2015). *Ekologisk livsmedelsmarknad*. Lidköping: Ekoweb.

Fjellström, C. (Red). (2015). *Klagandets diskurs – matforskare reflekterar*. Uppsala: Uppsala universitet.

- Gustafsson, I.B., Jonsäll, A., Mossberg, L., Swahn, J., & Östrom, Å. (2014). *Sensorisk och marknadsföring*. Lund: Studentlitteratur.
- Haglund, Å. (1998). *Sensory Quality of Tomato, Carrot and Wheat: Influences of growing systems* (Doctoral thesis, comprehensive summaries of Uppsala Dissertations from the Faculty of Social Sciences 70). Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.
- ISO. (2006). *Sensory analysis – Methodology – Ranking*. 8587. Genève: The International Organization for Standardization.
- Janssen, M., Heid, A., & Hamm, U. (2009). Is there a promising market ‘in between’ organic and conventional food? Analysis of consumer preferences. *Renewable Agriculture and Food Systems*, 24(3), 205-213. doi: 10.1017/S1742170509990056
- Kihlberg, I., & Risvik, E. (2007). Consumers of organic foods – value segments and liking of bread. *Food Quality and Preference*, 18(3), 471–481. doi: 10.1016/j.foodqual.2006.03.023
- Kirchmann, H., Bergström, L., Kätterer, T., & Andersson, R. (2014) *Den ekologiska drömmen: Myter och sanningar om ekologisk odling*. Lettland: Livonia Print.
- Likert, R. (1932). A Technique for the Measurement of Attitudes. *Archives of Psychology*, 140, 1–55.
- Magkos, F., Arvaniti, F., & Zampelas, A. (2003). Organic food: nutritious food or food for thought? *International Journal of Food Sciences and Nutrition*, 54(5), 357-371.
- Midmore, P., Francois, M., & Ness, M. (2011). Trans-European comparison of motivations and attitudes of occasional consumers of organic products. *NJAS - Wageningen Journal of Life Sciences*, 58, 73-78.
- Mie, A., & Wivstad, M. (2015). *ORGANIC FOOD – food quality and potential health effects - A review of current knowledge, and a discussion of uncertainties*. Uppsala: Sveriges lantbruksuniversitet.
- Pearson, D., Henryks, J., & Jones, H. (2010). *Organic food: What we know (and do not know) about consumers*. *Renewable Agriculture and Food Systems*, 26(2), 171-177. doi: 10.1017/S1742170510000499
- SLU. (2001). *Effekter av olika sätt att producera livsmedel: en inventering av jämförelser mellan ekologisk och konventionell produktion*. Uppsala: Centrum för uthålligt jordbruk.
- Stolza, H., Stolza, M., Hammb, U., Janssenb, M., & Rutoc, E. (2011). Consumer attitudes towards organic versus conventional food with specific quality attributes. *Wageningen Journal of Life Sciences*, 58, 67– 72.

Sveriges Lantbruksuniversitet.(2003). *På spaning efter den ekologiska konsumenten - En genomgång av 25 svenska konsumentundersökningar på livsmedelsområdet*. Uppsala: Sveriges lantbruksuniversitet.

Toschi, T. G., Bendini, A., Barbieri, S., Valli, E., Cezanne, M. L., Buchecker, K., & Canavari, M. (2012). Organic and conventional nonflavored yogurts from the Italian market: study on sensory profiles and consumer acceptability. *Journal of the Science of Food and Agriculture*, 92(14), 2788–2795. doi: 10.1002/jsfa.5666

Trost, J., & Hultåker, O. (2007). *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur.

Ureña, F., Bernabéu, R., & Olmeda, M. (2008). Women, men and organic food: differences in their attitudes and willingness to pay. A Spanish case study. *International Journal of Consumer Studies*, 32, 18-26. doi: 10.1111/j.1470-6431.2007.00637.x

Elektroniska källor:

ChristerSSon, L. (2014, 07 dec). Många brister med ekologiskt. *UNT*. Hämtad 2015-04-07 från <http://www.unt.se/asikt/debatt/manga-brister-med-ekologiskt-3500314.aspx>

Codex. (2015). *Forskning som involverar människan*. Hämtad 2015-05-24 från <http://codex.vr.se/forskningmanniska.shtml>

Ekologiskt forum. (2010). *Utveckling av ekologisk konsumtion och produktion 2011 – 2013 - förslag till strategi*. Hämtad 2015-05-28 från <http://www.ksla.se/wp-content/uploads/2010/11/Ekologiskt-Forum-F%C3%B6rslag-till-strategi-2011-2013.pdf>

Jansson, S. (2014, 20 nov). Ekologisk odling har blivit bakbunden. *Svenska dagbladet*. Hämtad 2015-05-26 från <http://www.svd.se/ekologisk-odling-har-blivit-bakbunden>

Jordbruksverket. (2015). *Certifierad ekologisk produktion*. Hämtad 2015-06-08 från <http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/miljoklimat/ekologiskproduktion/reglerochcertifiering/certifieradekologiskproduktion.4.7850716f11cd786b52d80001399.html>

Krav. (2015). *Skillnader KRAV och EU-eko*. Hämtad 2015-06-08 från <http://www.krav.se/artikel/skillnader-krav-och-eu-eko>

Livsmedelsverket. (2015). *Bekämpningsmedel*. Hämtad 2015-05-08 från <http://www.livsmedelsverket.se/livsmedel-och-innehall/oonskade-amnen/bekampningsmedel/>

Naturskyddsföreningen. (2015). *8 sätt att döda myter om ekologiskt*. Hämtad 2015-06-08 från <http://www.naturskyddsforeningen.se/vad-vi-gor/jordbruk/eko/8-satt-att-doda-myter-om-ekologiskt>

Prop. 2005/06:88. *Ekologisk produktion och konsumtion – Mål och inriktning till 2010*. Hämtad 2015-05-28 från <http://data.riksdagen.se/fil/D0C905F6-A3BF-443D-9A47-4F7F147C037D>

Svenskt Sigill. (2014). *En väg till bättre mat & blommor*. Hämtad 2015-05-14 från <http://sigill.se/IP-STANDARD/KONTROLLMARKET-SVENSKT-SIGILL/EN-VAG-TILL-BATTRE-MAT--BLOMMOR/>

Svt. (2014). *100 procent ekologiskt i skolmaten*. Hämtad 2015-04-11 från <http://www.svt.se/nyheter/regionalt/svtuppland/100-procent-ekologiskt-i-skolmaten>

Tack

Vi vill tacka Iwona Kihlberg, som handlett vår uppsats, för stor hjälp, uppmuntran och snabba svar på alla våra frågor.

Anton och Yiming

Uppsala universitets studenters uppfattning om ekologiska livsmedel

Vi är två kostvetarstudenter som vill undersöka studenters uppfattning om ekologiska livsmedel. Det är frivilligt att delta, och du kan när som helst välja att avbryta. Enkäten är helt anonym. Information från denna enkät kommer enbart att användas som data i vår uppsats. Enkäten kommer även att förvaras där ingen obehörig kan komma åt dem.

Vi är tacksamma för era svar, det betyder mycket för oss.

Yiming Lu och Anton Sjöström

*Obligatorisk

Är du student vid Uppsala universitet? *

- Ja
- Nej

Vilket kön har du? *

- Kvinna
- Man

Vilket år föddes Du? *

1. Jag tycker att ekologiska livsmedel är bättre för min hälsa än konventionella livsmedel. *

- Instämmer helt
- Instämmer delvis
- Vet inte/obestämd
- Instämmer inte riktigt
- Instämmer inte alls

2. Jag tycker att produktion av ekologiska livsmedel har mindre påverkan på miljön än produktion av konventionella livsmedel. *

- Instämmer helt
- Instämmer delvis
- Vet inte/obestämd
- Instämmer inte riktigt
- Instämmer inte alls

3. Jag tycker att utbudet av ekologiska livsmedel i Uppsala är tillräckligt stort. *

- Instämmer helt
- Instämmer delvis
- Vet inte/obestämd
- Instämmer inte riktigt
- Instämmer inte alls

4. Jag tycker att utseendet på ekologiska livsmedel är bättre än utseendet på konventionella livsmedel. *

- Instämmer helt
- Instämmer delvis
- Vet inte/obestämd
- Instämmer inte riktigt
- Instämmer inte alls

5. Jag tycker att smaken på ekologiska livsmedel är bättre än smaken på konventionella livsmedel. *

- Instämmer helt
- Instämmer delvis
- Vet inte/obestämd
- Instämmer inte riktigt
- Instämmer inte alls

6. Jag tycker att priset på ekologiska livsmedel i jämförelse med priset på konventionella livsmedel får vara högre med: *

- 0% d.v.s samma pris
- 1-20%
- 21-40%
- 41-60%
- 61-80%
- Över 80%
- Ingen åsikt/vet inte

7. Jag brukar handla i genomsnitt: *

- Inga ekologiska livsmedel alls, gå vidare till fråga 10
- Någon annan handlar till mitt hushåll, gå vidare till fråga 10
- 1 ekologiskt livsmedel per vecka eller mindre
- 2 ekologiskt livsmedel per vecka
- 3-4 ekologiskt livsmedel per vecka
- 5-6 ekologiskt livsmedel per vecka
- 1 ekologiskt livsmedel per dag eller fler

8. Jag köper flest ekologiska livsmedel från följande grupp:

(Välj bara ett alternativ)

- Frukt
- Grönsaker
- Juice
- Kött
- Mjölksprodukter
- Ägg
- Övrigt: _____

9. Jag tycker att de viktigaste faktorerna som påverkar mig vid inköp av ekologiska livsmedel kan rangordnas efter graden av deras betydelse. Svara genom att ange i svarsrutan ENBART BOKSTÄVER som rangordnar nedanstående alternativ (rangordningen i rutan går från vänster till höger, d.v.s. första bokstav från vänster är viktigast)

A: Djuromsorg B: Egen hälsa C: Miljöåverkan D: Sensoriska faktorer (t.ex. smak och utseende)

10. Jag upplever följande omständigheter som största hinder för att handla fler ekologiska livsmedel. *

(Välj så många alternativ du vill)

- Osäkra näringsfördelar
- Osäkra miljöfördelar
- Kort hållbarhet
- Priset
- Utbudet
- Inget
- Ingen åsikt/vet inte

11. Vid eventuell förbättrad personlig ekonomi, kommer mina inköp av ekologiska livsmedel. *

- Öka mycket
- Öka något
- Vara oförändrat
- Minska
- Inga åsikt/vet inte

Tack för din medverkan!

Bilaga 2 (Rangordningssummor)

Respondenter	A (Djuromsorg)	B (Egen hälsa)	C (Miljöpåverkan)	D (Sensoriskfaktorer)
1	1	3	2	4
2	1	4	2	3
3	4	2	3	1
4	3	4	2	1
5	4	1	3	2
6	3	2	4	1
7	3	2	4	1
8	3	2	4	1
9	4	3	2	1
10	4	2	3	1
11	1	2	4	3
12	3	4	1	2
13	4	2	3	1
14	4	1	2	3
15	2	3	1	4
16	4	2	3	1
17	3	2	4	1
18	3	2	4	1
19	3	2	4	1
20	4	3	2	1
21	2	3	4	1
22	4	3	2	1
23	1	4	3	2
24	1	4	3	2
25	3	2	4	1
26	3	2	4	1
27	3	2	4	1
28	3	4	2	1
29	3	2	4	1
30	1	3	4	2
31	3	2	1	4
32	4	2	3	1
33	3	2	4	1
34	3	4	2	1
35	1	3	2	4
36	4	3	2	1
37	2	3	4	1
38	3	4	2	1
39	2	3	4	1
40	3	1	4	2
41	4	3	2	1
42	1	3	2	4

43	3	2	4	1
44	1	4	2	3
45	3	2	4	1
46	1	3	4	2
47	1	3	4	2
48	3	4	2	1
49	3	1	4	2
50	1	3	4	2
51	4	2	3	1
52	4	2	3	1
53	1	4	2	3
54	3	2	4	1
55	4	2	3	1
56	3	2	4	1
57	2	4	1	3
58	4	2	1	3
59	2	1	4	3
60	3	2	4	1
61	3	2	4	1
62	3	2	4	1
63	4	2	1	3
64	3	2	4	1
65	1	3	4	2
66	3	2	4	1
67	3	4	2	1
68	1	4	3	2
69	1	4	2	3
70	1	4	2	3
71	3	4	2	1
72	4	1	3	2
Summa	194	189	215	122

Bilaga 3

Arbetsfördelning

	Anton	Yiming
Studiens planering	20	80
Litteratursökning	70	30
Datainsamling	50	50
Analys	50	50
Skrivande	50	50